

SAAVU KIRKKOPOSTI 3/2021

Sisällys

Julkaisutiedot	1
Pääkirjoitus (Tuula Paasivirta)	2
Jeesuksen lähettiläät, saarna Kivistön kirkossa ma 18.10 .2021 (Tuula Paasivirta)	3
Rakkaus kirjallisuudessa ja tieteessä (Tuula Paasivirta)	4
Jumalan rakkaus elämän matkalla - Martti Lindqvistin ajatuksia (koonnut Paasivirta)	7
Lukijalta: Facebook keskustelukooste	9
Virren tarina: Virsi 241 (Markku Kilpiö)	11
Virsi 241 Herra, rakkaastani sanat	11
Oppi Rakkaudesta Risto Saarinen (koonnut Paasivirta)	12
Seurakuntien vapaaehtoistyöntekijät ovat sitoutuneita toimintaan (lähde: www.evl.fi)	15
Piispa Jari Jolkosen kolumni Mitä on rakkaus	16
Otetaan selkoa Kaanaan kielestä: Agape ja ristin teologia	17
Historian tutkija Ville Jalovaara kirjoitti marttyyripiispasta (Tuula Paasivirta)	18
Piispa Wallinmaa surma (Jalovaaran kirja aiheesta Tuula Paasivirta)	20
Jouluruno (Tuula Paasivirta)	23
Lopputoivotukset	24

Julkaisutiedot

Piste- ja äänilehti päätoimittaja Tuula Paasivirta
Podcast äänilehti päätoimittaja Tuomo Burman
Piste ja äänilehden saa nyt myös tilattuna omaan sähköpostiin.
Yhteystiedot: ext-tuula.paasivirta@evl.fi (huomaa etuliite ext)
tuomo.burman@burha.net
Yhteisosoite: saavukirkkoposti.kirkkohallitus@evl.fi
Lukija: Hannele Töllikkö
Julkaisija: Suomen ev.lut. kirkon Kirkkohallitus, KJY
Tämä on lehden 71. vuosikerta

Toimisto ja tilaukset: Arja Kunnala, p. 050 3525 723, sähköposti arja.kunnala@evl.fi,
PL 210, 00131 HELSINKI
Lehti on tilaajilleen maksuton

Pääkirjoitus

Tämän lehden pääteema on rakkaus. Tämä elämää kannatteleva, mutta toisaalta monelta osin kulunut aihe. Ilman rakkautta on vaikea elää. Rakkaus liittyy luonnollisesti ihmissuhteisiin, mutta myös eläimiin, luontoon ja ennen kaikkea sen pitäisi liittyä ihmisen ja Jumalan väliseen suhteeseen.

Maailma on täynnä rakkauskirjallisuutta, elokuvia, runoja ja lauluja. Ihminen kaipaa toisen ihmisen luo ja merkitystä elämäänsä. Ihminen kokee olevansa eniten olemassa, kun hän on yhteydessä toiseen elävään olentoon. Joillekin meistä koira tai kissa on hyvin rakas ja erityinen perheenjäsen.

Olen viime aikoina kuunnellut paljon Hanna Ekolan lauluja. Laulussa "He" Hanna Ekola laulaa siitä, kuinka pariskunta ei puhunut rakkaudesta, eikä siitä paljon tiennyt, ainakaan verbaalisella tasolla, mutta lapsia syntyi ja heitä kasvatettiin toistakymmentä. Joskus elämä on vain selviytymistä. Tunteille ei ole aikaa.

Papin työssäni olen mukana sekä kasteissa että viimeiselle matkalle siunaamassa. Näen paljon rakkautta ja tuskaa. Näen paljon kiinnostavia tarinoita. Useimmille ihmisille sattuu ja tapahtuu, mutta toiset osaavat sanoittaa tapahtumia paremmin kuin toiset. Se on luonnollista. Toisille rakkautta on tehdä villapaita tai lettuja. Ei tavata sanoa, minä rakastan sinua.

Pienoisevankeliumi

Pienoisevankeliumi on Raamatussa Johanneksen evankeliumin kolmannen luvun jae 16 (Joh. 3:16). Se on maailman yleisimmin lainattu raamatunkohta. Erityisesti luterilaisessa perinteessä tämän jakeen on katsottu olevan koko Jumalan ilmoitus tiivistettynä, josta johtuukin siitä aikaisemmin käytetty nimitys pikkuraamattu. Pienoisevankeliumi on käännetty yli 2 000 kielelle. Pienoisevankeliumi on katkelma Jeesuksen keskustelusta Nikodeemuksen kanssa.

Pienoisevankeliumi kuuluu näin: "Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän." (Kirkkoraamattu 1992)

Kultainen sääntö Aamenesta Öylättiin hakemisto:

Kultaisella säännöllä tarkoitetaan Jeesuksen opetusta Vuorisaarnassa: "Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille." (Matt. 7:12) Kultainen sääntö on keskeinen kristillisessä lähimmäisenrakkauteen kannustavassa etiikassa. Samanlainen ohje esiintyy hieman erilaisessa muodossa monissa muissa uskonnoissa ja aatesuunnissa, esimerkiksi buddhalaisuudessa, taolaisuudessa ja juutalaisuudessa.

Rakkauskäsitteistä

Alun perin oli ajatus tehdä kattava artikkeli eri rakkauskäsitteistä ja sanoista, joita käytetään. Mutta niiden kääntäminen ja tulkinnat eri perinteessä on osoittautunut hyvin haastavaksi. Esimerkiksi agape tarkoittaa saattaa tarkoittaa evankelistalla vain Jumalan rakkautta, ja jollain toisella henkilöllä lähimmäisen rakkautta. Caritas taas tarkoittaa sekin toisilla tulkitsijoilla Jumalan rakkautta, filia ystävyysrakkautta, eros liittyy parisuhteeseen. Jumalan rakkaus, ystävyys-, parisuhde-, hyväntekeväisyysrakkautta on ne tavanomaiset, joita käytetään. Tässä lehdessä näistä

termeistä joitakin käyttää muun muassa piispa Jari Jolkkonen artikkelissaan ja Risto Saarinen kirjassaan Oppi rakkaudesta.

Tulkintoihin vaikuttaa paitsi se historiallinen aikakausi, jota eletään, niin myös oppi- ja aatehistoria. Myös kielitiede tuo oman värinsä sanojen merkityksiin.

Tässä lehdessä kerrotaan suomalaisesta piispasta, joka oli virassaan kolmisen viikkoa ja sai surmansa 1943 partisaanien hyökkäyksessä. Kiinnostavaa on kuulla mihin näkövammamaiset tai sokeat kiinnittävät huomioita ihmisessä, kun katse ei voi olla se ensikontakti.

Lehti ilmestyy marraskuussa, joten tässä ei ole varsinaisesti joulujuttuja, jouluruno kuitenkin.

Hyvää joulun odotusta ja vuotta 2022

Pyhäin päivän tienoolla 2021

Tuula Paasivirta

Jeesuksen lähettiläät

Maanantai-illan saarna 18.10.2021, Kivistön kirkko Vantaa

21.sunnuntai helluntaista.

(Tuula Paasivirta)

Evankeliumista Johanneksen mukaan, luvusta 13, Joh. 13:16–20.

Jeesus puhui opetuslapsilleen: ”Totisesti, totisesti: ei palvelija ole herraansa suurempi eikä lähettiläs lähettäjäänsä suurempi. Kun te tämän tiedätte ja myös toimitte sen mukaisesti, te olette autuaat.

Minä en sano tätä teistä kaikista. Tiedän kyllä, ketkä olen valinnut. Tämän kirjoitusten sanan on käytävä toteen: ‘Ystäväni, joka söi minun pöydässäni, on kääntynyt minua vastaan.’ Minä sanon tämän teille jo nyt, ennen kuin ennustus toteutuu, jotta sen toteutuessa uskoisitte, että minä olen se joka olen. Totisesti, totisesti: joka ottaa vastaan sen, jonka minä lähetän, ottaa vastaan minut, ja joka ottaa minut vastaan, ottaa vastaan sen, joka on minut lähettänyt.”

Saarna/puhe alkaa:

Jos olet rakastunut toiseen ihmiseen tai asiaan tai tehtävään, miten se vaikuttaa sinuun ihmisenä?

Muuttaako se sinua? Jos olet rakastunut, miten kerrot siitä, hänelle, joka on rakkautesi kohde?

Miten kerrot siitä kavereillesi ja perhepiirillesi?

Paljon kysymyksiä, joihin meillä kullakin on omanlaisemme vastaukset. Hämmentyneet, iloiset, tai ihan jotain muuta. Jumalamme kertoo rakkautensa meitä kohtaan maailman kauneimmalla ja samalla vavahduttavimmalla tavalla.

Tämä rakkaus on kirjoitettu luettavaksemme pääsiäisen tapahtumista, kun Jeesus kuoli ja ylös nousi meidän puolestamme syntimme ja väärintekomme sovittaen.

Golgatan ristille Herra Jeesus suostui, että me Hänessä saamme kohdata Taivaallisen Isämme rakkauden. Siitähän itse asiassa Jeesus on pyhässä evankeliumissa meille juuri äsken puhunut. Tuossa evankeliumissa, jonka juuri luin. Siksi meidän kristittyjen tehtävä – ja etuoikeus – on nyt etsiä aina uusia tapoja kertoa tästä jokaiselle ihmiselle tarkoitetusta Jumalan rakkaudesta. Jeesus julisti, että Jumalan valtakunta on lahja. Hän lupasi syntien anteeksiantamuksen kaikkein syntisimmillekin.

Jeesus lähettää ihmiset, ne, jotka häneen uskovat, todistamaan tästä armosta ja palvelemaan ihmisiä hänen, Jeesuksen nimessä. Kristitty on Vapahtajan lähettäjä, ”Kristus lähimmäisellen”. Sukupolvet ennen meitä ovat olleet uskollisia ja kertoneet hyvän sanoman kolmiyhteisestä Jumalasta eteenpäin.

Millä perusteella me uskomme, että Jeesus on Jumala? Onhan niitä monia, jotka väittävät, että Jeesus oli vain ihminen, yksi meistä. Hän oli ehkä poikkeuksellisen herkkä tai hengellinen ihminen, mutta ei sen enempää. – Näin moni nykyisin ajattelee. Jeesus kuitenkin sanoo päivän evankeliumissa: Minä olen se joka olen.

Vanhassa testamentissa on Mooseksen ja Jumalan kohtaaminen, tilanne, jossa Jumala sanoo itsestään, minä olen se, joka olen. Mooses kuuli Jumalan äänen palavan pensaan äärellä. Jumalan kasvot olivat niin kirkkaat, ettei ihminen voinut niitä nähdä. Eli Jumala itse itsestään sanoi meille vaikeasti hahmotettavan ilmaisen itsestään, omasta persoonastaan: Minä olen.

Myös Jeesuksen teot ja pääsiäisen tapahtumat osoittavat, että hän on todellakin ihan muuta kuin tavallinen ihminen. Jeesus tunsikin hyvin raamatun ja osasi kertoa aiemmista Vanhan testamentin ennustuksista, jotka kävisivät toteen hänen, Jeesuksen itsensä elämässä.

Jesajan kirjan on tulkittu viittaavan monin kohdin Jeesukseen. Näin erityisesti Jesajan kirjan luku 53, jossa puhutaan kärsivästä Herran palvelijasta. Mutta kuinka me olemme saaneet tämän Hyvän sanoman kuulla? Sitä kuuluttamaan Jeesus valitsi lähettäjiä.

Meidän Raamatussamme olisi voitu aivan yhtä hyvin kääntää kohdassa apostolit, niin he olisivat lähettäjiä. Sillä apostoli tarkoittaa suomeksi juuri lähetettyä tai lähettäjästä. Jeesus itse valitsi 12 apostolia ja lisäksi Hän erikseen kutsui Damaskon tiellä Sauluksen eli tunnetummin Paavalin apostoliksi.

Heidän tehtävänsä oli todistaa, että Vanhan testamentin ennustukset ovat käyneet toteen Jeesuksessa, että Kristus on aivan oikeasti noussut kuolleista, että Hän antaa synnit anteeksi ja Hän on Jumala. Tätä on apostolinen usko. Apostolien meille välittämä usko. Meidän tehtävämme on julistaa Kristusta sanoin ja teoin. Niin kuin sukupolvet ennen meitä.

Rakkaudesta kirjallisuudessa ja tieteessä

Tuula Paasivirta

Käsittelen tässä artikkelissa rajatusti joitakin kirjoja ja tutkimuksia, joissa käsitellään rakkautta hyvin eri näkökulmista. Tämä siksi, että rakkaus itsessään on niin laaja käsite ja asia että siitä on kirjoitettu hyllymetreittäin niin tieteellisesti kuin kansantajuisesti. Lisäksi jutussa itsessään on

joitakin lukuvinkkejä, joihin voi lisäksiinnostuksen yllättäessä tutustua. Lyriikkaa eli runoutta on loputtomasti. Rakkauskirjallisuus ja romantiikka on sekin oma lajinsa. Jokaisessa uskonnossa on kirjoitettu rakkaudesta paljonkin. Voisi jopa väittää, että se on eräs uskontojen perusta.

Vanhassa testamentissa Korkea veisu (käännös 1938) eli Laulujen Laulu (käännös 1992) on kaunis rakkauden ylistys. Ja jo luomiskertomus tuo esiin sen, että ihminen tarvitsee toinen toistaan ja ihminen on asetettu viljelemään ja varjelemaan tätä maata. Myös Uusi testamentti sisältää paljon kertomuksia ja ohjeita niin Jeesuksen vuorisaarnasta (Matt: 5-7) pienoisevankeliumiin (Joh: 3:16) ja kolmantena voisi mainita rakkauden kaksois- tai kolmoiskäskyn (Matt: 22:37-40).

Rakkaus ja onnellisuusprofessorit

Suomessa vaikuttaa aiheen piirissä televisiossakin joskus haastateltu rakkausprofessori Kaarina Määttä. Mikäli laajennetaan aihetta onnellisuuteen, tulee hakematta mieleeni onnellisuusprofessori Markku Ojanen. Hän on mm. laatinut onnellisuuden ja hyvinvoinnin käsikirjat ja muulla tavoin käsitellyt ihmisen hyvinvointia.

Kaarina Määttä ja oivallukset

Kasvatustieteiden emeritaprofessori Kaarina Määttä on tutkinut rakkautta jo yli 30 vuotta. Tutkimuskohteena rakkaus on monitahoinen kokonaisuus, joka sisältää paljon enemmän näkökulmia, kuin se rakkaus, josta iskelmälyrikoissa huokaillaan.

Pitkän uransa aikana Määttä on lukenut tuhansia kirjeitä romanttisesta rakkaudesta, haastatellut ihmisiä aiheesta, tutkinut kumppanin valintaa, pitkän suhteen edellytyksiä, avioerojen anatomiaa ja senioreiden rakkautta, kirjoittanut lukuisia kirjoja ja satoja artikkeleja sekä osallistunut alan tieteellisiin konferensseihin eri puolilla maailmaa.

Määttä on tehnyt kuusi oivallusta parisuhderakkaudesta. Näiden oivallusten lähde tässä artikkelissa on Helsingin Sanomien artikkeli 7.5.2020. Sen on kirjoittanut toimittaja Heidi Väärämäki.

Oivallukset lyhennettynä ovat tässä:

1. Rakkaus on joukko tunteita. Määttä toteaa: -rakkauteen liittyy suuri osa ihmisten välisistä vaikeuksista, mutta myös suuri osa kokemastamme onnesta. Se ei katso ikää tai statusta. Määttä' jatkaa: -Rakkaus ei ole yksi selkeä tunne, kuten viha tai ilo, vaan joukko erilaisia tunteita. Rakkaus on sitä, mikä lumoo, innostaa ja vahvistaa ihmistä. Mutta rakkaus on myös kipeää, takertuvaa ja pakkomielteistä. Se ottaa erilaisia muotoja suhteessa kumppaniin, omaan lapseen tai vaikka isänmaahan.
2. Hyvälle suhteelle ei ole yleispäteviä ohjeita, toteaa Määttä ja jatkaa, että usein ihmisten on kuitenkin helpompi antautua noudattamaan tuttua kaavaa kuin pohtia kumppanin kanssa, mikä juuri heille sopii. Määttä sanoo, että kaikesta ei tarvitse puhua. Maatta jatkaa: -Puhumista tarjotaan usein hyvän suhteen merkiksi. Mutta joskus puhuminen, jauhaminen ja myllääminen vie vain syvempiin ongelmiin. Silloin voi sopia, ettei tässä suhteessa tarvitse ratkoa kaikkea juurta jaksan. Tärkeintä on oivaltaa, että oman suhteen säännöt voi luoda itse, toteaa Määttä Helsingin Sanomissa.
3. Rakkauden ei ole tarkoitus tarjota vain mielihyvää

Helsingin sanomat tuo esiin tärkeän länsimaisen näkökulman, josta Määttäkin puhuu. Meidän kulttuureissa ihaillaan jalat alta vievää rakastumista. Vaikka rakkaushuuma on parisuhteessa lyhyt poikkeustila, siitä on tullut onnellisen suhteen mittari. Tästä syntyy Määttän mukaan eräs väärinkäsitys. -Ajatellaan, että rakkaus tarjoaa loputonta mielihyvää. Että se poistaa yksinäisyyden ja huolet. Näin ei tietenkään ole, ja suuri osa ihmisistä sen järjellä ymmärtääkin.

Määttän huomio: -Olen huomannut, että rakkaus kukoistaa suhteessa, jos molemmilla on tilaa kehittyä ja tarttua mahdollisuuksiin, joita elämä tuo. Kun toisen seurassa on hyvä olla, seura palkitsee, rauhoittaa, antaa turvaa ja virkistää.

4. Rakasta itseäsi

Määttän mukaan todeksi näyttäyty asia, johon olen omassa työssäni kriisityöntekijänä ja pappina törmännyt. Määttä sanoo tästä: - Tämä on klisee, mutta jotta kykenee rakastamaan toista, pitää kyetä rakastamaan ja arvostamaan itseään. Jos hyväksyy epätäydellisyyden itsessään, ei aseta toisellekaan kohtuuttomia vaatimuksia. Lisäksi parisuhteen etsiminen näyttää joskus liian tärkeältä ja epätoivoiselta.

5. Jokaiselle on monta oikeaa – ja siksi pitää vain päättää.

6. Koronakriisi voi tehdä hyvää rakkaudelle.

Helsingin sanomien mukaan Määttä on miettinyt koronavirusepidemian vaikutuksia rakkauteen: - käynnissä on poikkeuksellinen ihmiskoe: moni pariskunta on yhtäkkiä tilanteessa, jossa puoliso on läsnä koko ajan. Arki on pitänyt mieltä uusiksi etenkin lapsiperheissä. Määttä jatkaa: -Mediassa on raportoitu ahdistuksesta ja perheväkivallan lisääntymisestä, spekuloitu avioerojen lisääntymisellä ja vitsailtu sillä, että kaikki korona-aikana tehdyt vauvat ovat taatusti esikoisia. Toimittaja Heidi Väärämäki jatkaa: -Poikkeustila voi kärjistä äiemmin maton alle lakaistut ongelmat, mutta Määttän mukaan se voi myös muistuttaa kumppanin tärkeydestä.

Parisuhdekliniikka

Kirkon verkkosivuilta löytyy Suhde klinikalla sivusto, jossa on podcasteja ja kirjallisuutta aiheesta. Lisäksi löytyy rakkauskliniikka sivusto sekä löytyy perheneuvojien ylläpitämä rakkauden ammattilaiset blogi.

Kristillinen kirjallisuus

Kristillisissä artikkeleissa siteerataan usein, muun muassa C. S. Lewisin kirjaa Neljä rakkautta. Tätä myös piispa Jolkkonen siteeraa, tässäkin lehdessä julkaistussa artikkelissaan. Vaikka tämä kirja on lähes 60 vuotta vanha, se tulee esille hyvin monissa keskusteluissa ja siihen viitataan monissa lähteissä.

Lisäksi mielenkiintoinen kirja on Tuomo Mannermaan Kaksi rakkautta, jonka toinen painos on julkaistu 1995. Siinä hän käsittelee Jumalan rakkautta ihmiseen ja kristityn ihmisen rakkautta toinen toisiinsa. Kirja on tieteellinen, oppia eli dogmaa käsittelevä kirja, jota käsittelemän hyvin lyhyesti samassa artikkelissa, jossa kerrotaan Martti Lindqvistin kirjasta Pieni kirja rakkaudesta. Risto Saarisen Oppi rakkaudesta kirjaa käsitellään toisessa artikkelissa tässä lehdessä vähän pidemmästi.

Filosofi Platon

Wikipedian mukaan kreikkalainen filosofi Platon jakoi rakkauden kolmeen tyyppiin: eroottinen rakkaus (eros), veljellinen rakkaus (filia) ja jumalallinen rakkaus (agape).

Onko ystävyys ollut ennen merkityksellisempää?

Ylen blogissa 11. 5. 2018 toimittaja Paula Tiessalo kirjoittaa ystävydestä ja romanttisesta rakkaudesta: -Romanttista rakkautta ei ole olemassa, ja siihen uskominen tekee meidät onnettomiksi, väittää Paula Tiessalo blogissaan.

Romanttinen rakkaus kehitettiin varhaisella keskiajalla Euroopan hoveissa. Maailma on sen jälkeen muuttunut, mutta vielä tänä päivänäkin jahtaamme keskiaikaista rakkauskäsitettä, pohtii Tiessalo. Blogisti jatkaa: Norjalainen filosofi Lars Svendsen muistuttaakin, että ystävyyttä pidettiin 1800-luvulle asti ihmisen läheisimpänä henkilökohtaisena suhteena, ennen kuin avioliitto otti tämän roolin.

1700-luvulla elänyt filosofi Immanuel Kant puolestaan kuvaa ystävyyttä molemminpuolisen rakkauden korkeimpana muotona. Romanttisen rakkauden ylivalta saa meidät helposti laiminlyömään muiden läheisten ihmissuhteiden luomisen ja hoitamisen.

Aito rakkaus kumppaniin ja ystäviin on tavoittelemisen arvoista. Se palkitsee ilolla, luottamuksella, läheisyydellä, turvallisuudella ja läsnäololla. Ehkä meidän olisi jo aika päästää keskiaikainen ritari ratsastamaan kohti auringonlaskua ja päivittää käsitys rakkaudesta vastaamaan tätä päivää, päättää Tiesalo.

Perhetutkijat Petteri Eerola ja Henna Pirskanen kirjoittavat kirjassa *Perhe ja tunteet*, että se, kuinka ihmiset puhuvat ja ajattelevat rakkaudesta tai rakentavat romanttiselle rakkaudelle perustuvia suhteita, perustuu ainakin osittain niille tavoille ja käytännöille, jotka rakentuivat varhaisen keskiajan Euroopan hoveissa.

Kirjallisuutta:

Petteri Eerola ja Henna Pirskanen (toim.): Perhe ja tunteet. Gaudeamus, 2018

Kaarina Määttä, Satu Uusiautti: Rakkaus - Tunteita, taitoja, tekoja. Kirjapaja 2014

Markku Ojanen: Onnellisuuden käsikirja. Perussanoma Oy 2013.

Lars Svendsen: Yksinäisyyden filosofia. Docendo, 2017

Jumalan rakkaus elämän matkalla

Tuula Paasivirta

Työpöydälläni on pitkään kulkenut edesmenneen arvostamani teologin kirja: Martti Lindqvistin Pieni kirja rakkaudesta. Tämä kirja on jollakin tavalla sopusoinnussa oman mieleni kanssa, vaikka joissakin kohtaa voin väitellä kirjan tekstin kanssa - niin kuin hyvään lukemiseen kuuluukin.

Kuka oli Martti Lindqvist

Martti Lindqvist (1945-2004) oli paitsi teologi, syvästi eetikko ja hän toimi muun muassa terveydenhuollon etiikan dosenttina Tampereen yliopistossa ja sosiaalietiikan dosenttina Helsingin

yliopistossa. Hän oli myös kirjailija, kouluttaja ja terapeutti. Häneltä löytyy paljon mielenkiintoista kirjallisuutta. Pieni kirja -sarjassa hänellä on toinen kirja nimeltään Pieni kirja ihmisestä.

Elämä alkaa

Pieni kirja rakkaudesta -kirjassa minua viehättää se, että hän kytkee kristinuskon, rakkauden ja arjen elämän. Hän käyttää kirjan alkupuolella Raamatun tekstiä, joka on suosittu kasteteksti ja sen vuoksi kirjoitan sen tähän:

Minä olen ihme, suuri ihme,
ja kiitän sinua siitä.
Ihmeellisiä ovat sinun tekosi,
minä tiedän sen.
Minä olen saanut hahmoni näkymättömissä,
muotoni kuin syvällä maan alla,
mutta sinulta pieninkään luuni ei ole salassa.
Sinun silmäsi näkivät minut jo idullani,
sinun kirjaasi on kaikki kirjoitettu.
Ennen kuin olin elänyt päivääkään,
olivat kaikki päiväni jo luodut.
(Ps. 139:14-16)

Lindqvist sanoo, että kristinuskon kannalta elämän ensimmäistä sanaa ei sanota syntymässä, ei edes hedelmöityksessä, hänen mukaansa Jumalan rakkaus kohdistuu ihmiseen jo ennen kuin hänestä on mitään fyysistä olemassa tässä maailmassa. Siihen viittaa myös tämä psalmiteksti. Psalmi vie meidät suuren salaisuuden äärelle. Sitä ei voi selittää biologian, psykologian eikä luonnontieteen avulla. Se on kokemuksellisesti äärimmäisen merkittävä. Lindqvistin näkemyksen mukaan psalmin kirjoittaja hakee turvaa rakkaudesta, joka on meidän ihmisten ymmärryksen ylä- ja ulkopuolella. Ihminen ei ymmärrä aina elämäänsä eikä kohtaloaan.

Aina on mahdollista rakastaa

Tärkeä on Lindqvistin ajatus myös siitä, että aina on mahdollisuus rakastaa, koskaan ei ole liian myöhäistä. Hän sanoo, että se on aliarvioimista, jos emme ymmärrä, että aina voi rakastaa. Minua viehättää Lindqvistin ajatus, että hyvinkin vaikeiden vaiheiden ja elämänkohtaloita kokeneita ihmisiä voidaan rakastaa elämälle. Näkisin, että tähän liittyy esimerkiksi se, että ihmiselle riittää, että yksi ihminen luottaa häneen ja rakastaa häntä. Se saattaa kantaa vaikeiden vaiheiden läpi.

Ajan rajan taakse siirtyminen

Hautaan siunauksessa puhun usein siitä, kuinka ihminen siirtyy ajan rajan taakse, toisenlaiseen maailmaan, enemmän Jumalan ulottuvuuteen ja Jumalan luo, kuin täällä maailman ajassa eläessään oli. Tässä ajassa edesmennyt ihminen on läheistensä mielessä monin tavoin, hän on ihmisten mielessä niin hyvissä kuin vaikeissa muistoissa.

Tämän ajatuksen Lindqvist kirjoittaa näin: -rakkaus mielessä pitämisenä tarkoittaa myös sitä, että se ei pysähdy edes kuoleman rajalle. Rakastavalle mielelle kuolleetkin ovat eläviä, koska he ovat intensiivisesti läsnä kohdattuina, kaivattuina ja rakastettuina olentoina.

Jumalan mielessä

Lindqvistiltä löytyy myös ajatus siitä, että viime kädessä kaikki olemme olemassa Jumalan rakastavassa mielessä, vaikka emme voikaan ymmärtää miten se on mahdollista. Tässä kohdin se on luottamista, että Jumalalle on merkityksellistä paitsi ihmiset niin koko luomakunta.

Valo luodaan

Kirjan ensimmäisen kappaleen Lindqvist päättää ajatukseen luomiskertomuksesta (1.moos. 1:2-3), jossa valo luodaan maailmaan tyhjyyden ja pimeyden keskelle. Lindqvistin mukaan valo on rakkauden olemus. Se on Luojan ensimmäinen käden piirto luomisen ensimmäisenä päivänä. Hautaan siunauksen psalmin antifonin jälkimmäinen lause kuuluu: -ikuinen valo loistakoon hänelle. Siis vielä kuolemassakin muistutetaan siitä miten valolla on merkitys. Voisiko sen sanoa näin, Lindqvistiä mukailien, rakkauden valo seuratkoon ihmistä ajan rajan tuolle puolen.

Toivo

Lindqvist käyttää toivosta puhuessaan tuttua korinttolaiskirjeen kohtaa (1. Kor. 13:13), hän sanoo, että toivo syntyy siitä, kun ihminen uskon varassa antautuu rakkaudelle.

Lukijoilta kooste lokakuu 2021

(Tuula Paasivirta)

Sain Facebookin Näkövammaiset naamakirjailijat ryhmästä pyynnöstäni 12 kommenttia tämän lehden aihepiiriin liittyvään kysymykseeni. Minulla on lupa käyttää näitä kommentteja. Näissä puhuttiin lähinnä parisuhteesta ja siitä, miten näkövammaisen tai sokea saa ensikontaktin toiseen ihmiseen. Ja mihin kukin kiinnittää huomioita etsiessään parisuhdetta tai tavatessaan potentiaalisen tulevan rakastetun.

Miten, jos katse puuttuu:

Ensimmäinen kommentoija puhuu katseen ylikorostumisesta ihmissuhteissa. Hän kirjoittaa: - Katsetta korostetaan mielestäni ihan liikaa. Luonteva lähestyminen ja keskustelu, se selittämätön fiilis tuntee olevansa samalla aaltopituudella ja haluavansa kuulla lisää. Hän jatkaa: -viittasin tässä tilanteeseen, joka on jokin ensimmäisistä kohtaamisista henkilön kanssa. Myöhemmin sitten mielestäni korostuu toisen tunteminen, hyvässä lykyssä entistä vahvempi tunne samasta aaltopituudesta, kosketuksen merkitys...Tämä naiskirjoittaja vahvistaa vielä ajatuksiaan: - Just luontevuus kohtaamisessa tärkeää. Sokko ei löydä, jos ei tule löydetyksi tavalla tai toisella.

Ääni, kielellinen lahjakkuus ja musikaalisuuden merkitys:

Toinen kirjoittaja nostaa esiin äänen ja äänensävyn tärkeyden: -Tietysti esimerkiksi ihmisen ääni saattaa herättää kiinnostuksen. Ääni ja sanojen käyttö ja niillä leikkittely eli kyllä myös valitettavasti jonkinlainen verbaalinen lahjakkuus ja omaperäisyys. Minuun ainakin aika usein vetoa jonkinlainen musikaalisuus ja se kyllä usein kulkee käsi kädessä kielellisten ominaisuuksien kanssa, päättää kommentoija.

Kolmas pohtija miettii asiaa käytöksen ja vilpittömyyden kautta: - Käytös ja puhetapa on kyllä ensimmäinen, johon kiinnittää huomiota uuteen ihmiseen tutustuessani. Äänestä kuulee helpommin puhuuko toinen vilpittömästi vai ei, kun ei pysty itse näkemään puhujan ilmeitä.

Vilpitön ja ystävällinen ihminen on aina jollakin tavalla puoleensavetävä, kyseessä ei tarvitse edes olla seksuaalinen vetovoima, päättää kolmas kirjoittaja.

Eräs kirjoittajista laajentaa äänen merkityksen kaikkiin ihmissuhteisiin: - Ääni ja kyky eläytyä sinun puheeseen. Sopii joka suhteeseen, äiti, lapsi, isovanhempi, lapsenlapsi ym. suhteet.

Näkevänä ulkonäkö merkitsi enemmän

Henkilö, joka aiemmin näki, kommentoi nykyistä tilannettaan: - Aikaisemmin näkevänä ulkonäkö merkitsi sillä tavalla, että jonkun tyyppinen tai olemukseltaan tietynlainen ihminen ei kerta kaikkiaan vedonnut lainkaan. Mutta silloinkin muut seikat merkitsivät enemmän.

Nyt ulkonäöllä ei niinkään tietenkään enää ole merkitystä ja voisikin olla yllätys, jos kuulisi rakastuneensa juuri siihen ei niin puoleensavetävän tyyppiin, toteaa hän.

Luonteenpiirteet

Mutta ehkä kuitenkin kaikkein eniten merkitsevät tietyt luonteenpiirteet ja ne myös torppaavat hyvin alkaneen tuttavuuden tehokkaasti. Jos joku uusi kiinnostava ihminen osoittautuu olevansa hyvin huumorintajuton tai yliasiallinen tai neuroottisen siisti tai muuta vastaavaa niin se kyllä katkaisee mielenkiinnon heti alkuunsa, toteaa neljän kommentoija.

Kokonaisvaltaisuutta pohtii eteläsuomalainen nainen: - Semmoista kokonaisvaltaista toisen ihmisen hyväksymistä. Sopii parisuhteeseen, vanhemmuuteen, jumalasuhteeseen, mihin vain. Se, että sinut hyväksytään juuri sellaisena kuin olet, ja särmiisi ja heikkouksiisikin suhtaudutaan hyväksyvästi. Jos tämä yhteys toimii molempiin suuntiin, niin aika hyvin sitä jaksaa päivästä toiseen. Itse koen sitä parisuhteessa, suhteessa lapsiin, suhteessa koiriin, ja joka päivä myös tuolta ylhäältä saan voimaa, joka lisää luottamustani siihen, että olen riittävän hyvä tällaisena. Rakkaus on kuin ilmaa tai vettä, jota joka päivä tarvitsemme ja joka myös virvoittaa meitä suhteessamme elämään ja toisiin ihmisiin pohtii tämä nainen.

Samainen pohtija jatkaa: - Ehkä mahtipontisesti sanottu, mutta rakastan myös niitä, joiden kanssa työskentelen, tai joille vaikkapa esiinnyn. Hyväksyn sen hetken ja ne ihmiset tässä ja nyt. Toki positiivisen luonteeni ansiosta olen saanut välillä aika kovasti nenilleni, mutta kun tiedän, että minua rakastetaan, jaksan olla.

Kommenttien poiminta hetkellä viimeinen kommentoija pohtii: -On vaikeata rakastaa vaan oppivani soisin. Tunnen muutamia ihmisiä, joiden uskon suhtautuvan rakastavasti lähes kaikkiin ihmisiin ja ihailen heitä. Heidän lähellään on hyvä olla. Ja luulen, että heillä rakkauden voimavarana on vahva usko ja usko siihen, että ihminen on perimiltään hyvä. Itse en kykene tuohon ja luulen, että tässä maailmassa, jossa ihmisten väliset erot ja ristiriidat vain kasvavat, tuollaista rakkautta, suvaitsevaisuutta ja hyväksyntää tarvitaan aina vain enemmän. Me voimme tehdä oman osuutemme suvaitsevaisuuden ja hyväksynnän lisäämiseksi. Anteeksi, tästä taisi tulla aika pateettinen vuodatus.

Yhteinen keskustelumme päättyi siis hieman filosofisempaan näkökulmaan. Ihmissuhteet mietityttävät meitä kaikkia enemmän tai vähemmän.

Virren tarina

241 Herra, rakkaastani

Teksti Markku Kilpiö. Lähde www.virsikirja.fi

Kotimaa-lehti järjesti 1970-luvun jälkipuolella kirjoituskilpailun, Virsihaavin, jonka tarkoituksena oli saada uutta aineistoa virsikirjauudistusta varten. Irja Hiironniemi (1928-2015) kirjoitti tähän kilpailuun avioliittovirren, jonka sisällöstä hän on itse kertonut: -Rakastettu tuo elämään iloa. Samalla joudun rukoilemaan hänelle suojaa pahuudeltani. Läheisen ihmissuhteen jatkuessa omahyväisyys ja itsekkyyt sumentavat helposti vastuuntunnon kodin ilmapiiristä ja töistä. Tottumus surmaa elävän hellyyden. Jumalan johdatuksessa sekä itse aiheutettu että ulkopuolelta tuleva kärsimys muuttuu siunaukseksi. Kun Jumala avaa silmät, kärsimys muuttuu ylistykseksi.

Virren realistisuutta, erityisesti sanaa ”pahuus” on arvosteltu ja sitä on pidetty sopimattomana avioliittovirressä, jota voidaan käyttää mm. avioliittoon vihkimisessä. Toisaalta voidaan sanoa, että juuri realistisuudessaan virsi ilmentää kristillistä ihmiskäsitystä. Hiironniemi ei kuvaa ihastumisen tunteen vallassa olevia ihmisiä, vaan avioliittovirsi nostaa esiin elämäkokemuksen tuomaa tietoa siitä, kuinka juuri läheisimmässä ihmissuhteessa voidaan toista haavoittaa.

Irja Hiironniemi on toiminut opettajana Etelä-Pohjanmaalla ja kirjoittanut runoja jo 12-vuotiaasta alkaen. Häneltä on ilmestynyt neljä runokokoelmaa.

Virteen on kaksi vaihtoehtoista sävelmää. Ranskalais-saksalaisen Hans Pulsin (1914-1992) sävelmä (a-sävelmä) on 1960-luvun nuorisomusiikin klassikkoja. Asko Rautioaho (1936-2020; b-sävelmä) on toiminut Helsingissä kanttorina ja opettanut Sibelius-Akatemiassa. Hän on suunnitellut yli sadat urut.

Alla virren 241 sanat kokonaisuudessaan

1.

Herra, rakkaastani
tunnen iloa.
Kiitos ystävästä,
suuri Jumala.

2.

Hyvä Isä taivaan,
anna Henkesi.
Suoja rakkaimpani
pahuudeltani.

3.

Hellyys, vastuuntunto
meille lahjoita,

että toisiamme
voimme palvella.

4.
Täynnä luottamusta
nyt me suljemme
Isän johdatukseen
kaikki rakkaamme.

5.
Sinun hoidossasi
onni, kärsimys
parhaaksemme muuttuu,
alkaa ylistys.

Risto Saarinen ja oppi rakkaudesta

Koonnut Tuula Paasivirta

Risto Saarisen vuonna 2015 julkaistu Oppi rakkaudesta on omalla tavallaan kiinnostava kirja. Saarinen sanoo muun muassa, että rakkaudesta on kirjoitettu monia kirjoja psykologian, filosofian ja biologian näkökulmasta ja hän haluaa lisätä tähän joukkoon aatehistorian ja uskonnon tutkimuksen puheenvuoron. Saarinen on opettanut Helsingin yliopistossa aiheesta ja hän johtaa Suomen Akatemian huippuyksikköä "Järki ja uskonnollinen hyväksyminen."

Saarisen kirjan rakenne

Saarisen kirja rakentuu siten, että kirjan alkuosassa kunkin luvun alussa on tarina. Niissä asioita katsotaan jonkun persoonan, minän, sinän, hänen, heidän jne. näkökulmasta. Saarinen käsittelee myös ihmisen identiteettiä. Kirja oikeastaan lähes alkaa tutulla Raamatun sitaatilla: rakasta lähimmäistä niin kuin itseäsi (Matt. 22: 37-40). Saarinen miettii tätä ensin nykypsykologian kannalta, mitä ihminen ajattelee, kun hän kuulee lauseen: "rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi." Saarisen mukaan meillä ihmisillä on taipumus miettiä rakkauden järjestystä, tuleeko ihmisen rakastaa ensin itseään ja tämän perusmyönteisyyden varassa pyrkiä rakastamaan myös muita. Hän sanookin, että nykypsykologia tuntuu suosivan tätä järjestystä. Niinhän se näyttäisi olevan, että nykyinen sosiaalinen media vahvistaa tätä ainakin joiltakin osin, sillä ihminen tuntuu etsivän omaa hyväänsä; mitä minä saan tästä. Somessa sanojen merkitys korostuu, koska ruumiin kieli jää pois.

Hyvä mieli ja ystävyysrakkaus

Saarinen puhuu hyvästä mielestä ja hän nostaa ystävyysrakkauden korkeaan asemaan ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Tässä hän lainaa antiikin filosofeja, mutta ottaa esimerkin arjesta, kuinka "inttikokemukset" nousevat tärkeään merkitykseen ystävyysrakkaudessa. Tässä ystävyysrakkaudessa hän ymmärtääkseni pitää jonkinlaisena ongelmana sisäpiirisyyttä eli samanmielisten kaveruutta, ystävyyttä.

Eräs hänen kysymyksensä on: - onko moraalisesti oikein rakastaa vain juuri tiettyjä ihmisiä? Eikö rakkauden tulisi kohdistua kaikkiin ihmisiin?

Hänen mukaansa samaan kysymykseen joudumme myös vastaamaan puhuessamme parisuhteesta tai muista rakkauden lajeista. Rakkauteen liittyy usein valintoja, joissa osa ihmisistä suljetaan ulos. Rakastava ihminen valitsee jotkut ja samalla sulkee toiset ulkopuolelle.

Muukalaisrakkaus, vieraanvaraisuus

Ystävyysrakkautta tarkoittava sana filia esiintyy Saarisen mukaan monenlaisissa yhdyssanoissa, joista filoksenia tarkoittaa muukalaisten rakastamista ja vieraanvaraisuutta. Tämä antaa mahdollisuuden rakastaa valitusti myös ulkopuolisia ja muukalaisia, heille voidaan olla ystävällisiä. Saarinen sanookin, että juutalaiskristillinen kulttuuri korostaa tätä enemmän kuin kreikkalainen kulttuuri, jossa filia on leimallisesti samanmielisten ja samanlaisten ihmisten välistä ystävyyttä. Saarinen sanoo, että ihmisen oppiessa rakastamaan ystäviänsä hän oppii paremmin rakastamaan myös oudompia ja vieraampia lähimmäisiään, vaikka tosiasiaassa Saarinen puhuu rajasta, joka erottaa ystävyysrakkauden ja laajemman vieraanvaraisuuden.

Saarinen sanoo, että ystävyysrakkautta esiintyy kaikkien ihmisten keskuudessa, mutta vieraan rakastaminen edellyttää laajempaa kulttuurista pääomaa. Hänen mukaansa kaikilla on enemmän tai vähemmän tämä ystävyysrakkaus sydämessään, mutta esimerkiksi kultaisen säännön vaatima muukalaisen rakastaminen vaatii kulttuurin ja uskonnon tuntemista. Se vaatii myös lakien ja sopimusten tuntemista

Lähimmäisenrakkaus

Saarinen käsittelee lähimmäisenrakkautta aiemmin mainittujen käsitteiden muukalaisrakkaus ja vieraanvaraisuus kautta. Toki hän edelleen tuo aiemmin mainitun sisäpiiriläisyyden merkityksen tähän mukaan, sillä lähimmäisen rakkaus on laajempaa kuin sisäpiiriläisyys eli ei olla enää pelkästään samamielisten kanssa yhdessä, vaan siinä otetaan kaikki ihmiset mukaan.

Ihmisen kunnioittaminen

Saarinen puhuu jonkin verran myös toisten ihmisen kunnioittamisesta ja auttamisesta. Kun toisen ihmisen hyväksyy häntä voi kunnioittaa. Tämä on asia, josta pappina puhun silloin kun ihmiset solmivat avioliiton. Ajattelen, että kunnioitus liittyy kaikkiin ihmissuhteisiin, mutta erityisen tärkeää se on parisuhteessa. Saarinen liittää tai kytkee kunnioittamisen ja auttamisen toisiinsa. Jotta ihminen voi tai kykenee auttamaan toisia ihmisiä, hänen täytyy jollakin tapaa heitä kunnioittaa.

Mitä se rakkaus on?

Saarisen mukaan uskonnolliset ajattelijat ovat usein opettaneet, että ensin tulisi rakastaa muita ja vasta sen jälkeen ihminen pystyy rakastamaan itseänsä. Saarisen mukaan on vielä kolmaskin vaihtoehto olemassa. Sitä hän käsittelee nimenomaan tässä kirjassaan (Oppi rakkaudesta). Ymmärryksen mukaan se sisältää seuraavanlaisen ajattelun: Alussa on rakkaus itsessään olemassa, ilman ihmistä. Tällöin ei Saarisen mukaan ole olemassa vielä ihmisen "itseä" eikä "lähimmäistä" eli ei vielä ole itseä eikä toista ihmistä.

Saarisen ajattelussa rakkaus ja rakastaminen sisältävät ne siemenet, tavat ja teot, joista meidän itseytämme kasvaa, samoin kuin käsityksemme toisista, lähimmäisistä kasvaa vähitellen. Tämä tapahtuu lapsen kehityksen myötä.

Saarinen puhuu eri rakkauden näyttämöistä eli tarkoittaa esimerkiksi sitä, että työelämä, harrastukset ja vaikkapa parisuhde ovat omia erillisiä näyttämöitensä. Saarinen lähtee liikkeelle ihmisen kehityskaaren mukaisesti lapsuudesta edeten vanhuuteen.

Saarisen opetus on ihan oma lukunsa, johon pitäisi paneutua huolella. Tämä artikkeli on vain pintaraapaisu hänen ajatteluunsa, joka ei aukea kovin helposti jokaisessa kohdassaan. Saarisella ajatus rakkaudesta sisältää eräänlaisen korvaavuuden. Tällä tarkoitetaan, että toinen elämänpiiri, tai hänellä hänen käsitteensä elämän näyttämö, voi tuoda korvaavan kokemuksen ihmiselle. Ellei ihminen menesty tai saa rakkautta työelämässä hän voi saada sitä harrastuksissa tai kodin piirissä, toteaa Saarinen kirjassaan. Tästä monet varmasti ovat ainakin osin eri mieltä.

Tulkitsen Saaria niin, että ihminen kasvaessaan ja vanhetessaan ikään kuin täydentyy ja saadessaan rakkautta osakseen hän myös oppii rakastamaan ja antamaan rakkautta eteenpäin. Kirjan alussa hän puhuukin lapsen kehityksestä psykologian näkökulmasta. Ja siitä miten ihminen oppii ymmärtämään oman erillisyytensä.

Kieli ja rakkaus

Saarinen käyttää kirjassaan paljon tilaa eri kielten samoille sanoille antamien monien merkitysten esiin tuomiseen, joka onkin tärkeätä. Eräs esimerkki on vaikkapa suomen sana "vieras", meille tulee kotiin vieraita, tarjoamme ruokaa, saamme hyvää seuraa. Eli vieras on tuttu, ystävällinen. Sitten on olemassa vieraat ja muukalaiset. Ja on vieras, joka tulee käymään vaikka kerran, hän on meille oikeasti vieraampi ihminen.

Saarinen ottaa esille vielä kolmannen näkökulman: vieras on kummallinen ja outo. Näin korona-aikana ihmiset jakaantuvat esim. rokotuksen ottajiin ja rokotevastaisiin. Ja toista ryhmää pidetään kummallisena.

Uskonnollinen ja aatteellinen rakkaus

Saarinen näkee uskonnollisen ja aatteellisen rakkauden jo kielellisessä ilmaisussaan hyvin erilaisena kuin esimerkiksi edes mennyt tutkija Tuomo Mannermaa kirjassaan Kaksi rakkautta. Mannermaan kirjaa ei esitellä tässä lehdessä, mutta se löytyy äänikirjana Celia -kirjastosta. Saarinen kuitenkin toteaa, että rakkaus on Uuden testamentin keskeinen aihe, hänen mukaansa uskonnollisille rakkauskäsityksille on tyypillistä, että uskonto nähdään rakkauden suurimpana ja puhtaimpana edustajana. Saarinen vielä sanoo, että Uuden testamentin lahjarakkauden, agapen, käsitettä on pidetty rakkauden perikuvana ja kiteyttäjänä.

Hän huomauttaa: -edustan epätyypillistä näkemystä uskonnollisesta rakkaudesta sikäli, että en pidä sitä rakkauden suurimpana ja puhtaimpana edustajana. Saarinen jatkaa kommentoiden rakkautta, että sen ydin on hänen mukaansa ihmisen persoonaan liittyvissä asioissa ja niissä erityisesti totuudellisuudessa ja ihmisen intohimossa hyvään.

Saarinen kyllä miettii, että onko hänen näkemyksensä sovelias, koska Jumalan yhteydessä puhutaan erityisesti rakkaudesta. Ja Jeesus käskee rakastamaan Jumalaa ja lähimmäistä. Tällöin ehkä pitäisi kuitenkin puhua ja ymmärtää rakkauden syvimmän olemuksen liittyvän Jumalaan ja uskontoon.

Hän sanoo näitä asioita pohdittuaan, että rakkauden kokeminen ja ymmärtäminen auttaa ihmistä Jumalaan tutustumisen tiellä. Tästä ei hänen mukaansa kuitenkaan seuraa, että rakkaus sinänsä olisi uskonnollista tai että se johtaisi kaikki ihmiset kohti Jumalaa. -Onhan arjessakin mahdollisuus tuntee syvää rakkautta liittämättä tähän rakkauteen uskonnollista ulottuvuutta, sanoo Saarinen. Rakkauden taustalta ei välttämättä paljastu jumalallinen todellisuus. Saarinen sanoo myös näin: - Enemmistö kristillisistä teologeista kannattaa ajatusta, " 'Jumala on rakkaus, mutta rakkaus ei ole Jumala.' "

Seurakuntien vapaaehtoistyöntekijät ovat sitoutuneita toimintaan

lähde www.evl.fi

Julkaistu 16.06.2021

Nuorten innokkuus vapaaehtoistyötä kohtaan näkyi Vapaaehtoistyö Suomessa -tutkimuksessa, joka teetettiin maaliskuussa 2021. Sama näkyy, kun tuloksia vertaillaan seurakuntien vapaaehtoistyötä tekeviin. Vapaaehtoistyötä tehdään jokaisessa ikäluokassa, mutta myös yli 65-vuotiaat ovat erityisen sitoutuneita seurakuntien vapaaehtoistyöhön.

Seurakunnissa vapaaehtoistyötä tekevät erityisesti eläkkeelle siirtyneet suomalaiset, mutta myös koululaisten ja opiskelijoiden osuus on merkittävä. Nuorten eli 15–24-vuotiaiden osuus on yli neljännes kaikista seurakuntien vapaaehtoistyötä tekevästä (27 %), yli 65-vuotiaiden osuus on vastaavasti yli kolmannes (37 %).

Kirkon keskusteluavussa ja seurakuntien kerhotoiminnassa vapaaehtoisilla on suuri merkitys

Seurakuntien vapaaehtoistyötä oli kuluneen vuoden aikana tehnyt noin viisi prosenttia kyselyyn vastanneista. Vapaaehtoistehtävissä korostuivat hengellisten tehtävien ohella muun muassa auttaminen, neuvonta puhelimitse tai netissä, opetus ja koulutus sekä ryhmän tai kerhon ohjaaminen. Tehtäväkokonaisuudessa näkyy se, että esimerkiksi Kirkon keskusteluavun Palveleva puhelin ja netti sekä seurakuntien erilaiset kerhot toimivat paljolti vapaaehtoisvastuulla.

Muihin vapaaehtoistyöntekijöihin verrattuna seurakuntien vapaaehtoiset tekevät todennäköisemmin pitkäkestoista kuin lyhytkestoista ja enemmän säännöllistä kuin satunnaista vapaaehtoistyötä. Myös kysyttäessä tulevaisuuden vapaaehtoistyöstä lähes kaksi kolmesta (64 %) seurakuntien vapaaehtoisesta kertoi aikovansa tehdä vapaaehtoistyötä yhtä paljon kuin nyt. Seurakuntien vapaaehtoiset käyttivät aikaansa vapaaehtoistyöhön keskimäärin 7 tuntia kyselyä edeltäneen neljän viikon aikana.

- Seurakuntien vapaaehtoistyöntekijät ovat tutkimuksen perusteella keskimääräistä sitoutuneempia pitkäkestoiseen, säännölliseen ja organisoituun vapaaehtoistyöhön. Toisaalta vapaaehtoistyössä trendi osoittaa monin tavoin myös projektiluonteisen, matalan kynnyksen organisoimattoman toiminnan nousuun, ja seurakunnissa olisi syytä avata tällaisiakin mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnan laajentamiseksi, Kirkon tutkimuskeskuksen tutkija Veli-Matti Salminen pohtii.

Kansalaisareena, Kirkkohallitus ja Opintokeskus Siviis teettivät maaliskuussa 2021 Taloustutkimuksella Vapaaehtoistyö Suomessa -kyselyn. Sen mukaan noin puolet vastaajista on tehnyt vapaaehtoistyötä viimeisen vuoden aikana.

Lähimmäisen päivässä elokuussa teemana oli vapaaehtoisuus

Sunnuntaina 29.8. vietettiin Lähimmäisen päivää. Päivän teeman on vapaaehtoisuus. Päivää on vietetty vuodesta 1980.

- Vapaaehtoistyössä annetaan lähimmäiselle aikaansa, mutta samalla itse saa paljon elämänsisältöä, ystäviä ja uusia kokemuksia. Vapaaehtoisuus on arjen kristillisyyttä, jota voi toteuttaa vuoden jokaisena päivänä, Kirkkohallituksen asiantuntija Irene Nummela muistuttaa.

Vapaaehtoisuus kuuluu seurakuntien perusolemuksen, ja sen merkitys kasvaa jatkuvasti. Vapaaehtoistoiminnan voimin seurakunnissa toteutetaan muun muassa diakoniaa ja lähimmäispalvelua sekä musiikki-, kerho- ja isostoimintaa.

Lisätietoja:

Veli-Matti Salminen, tutkija, Kirkon tutkimuskeskus, 040 1424 896, veli-matti.salminen@evl.fi

Irene Nummela, asiantuntija, Kirkkohallitus, 050 584 6897, irene.nummela@evl.fi

Mitä on rakkaus?

4.7.2019 Kuopion piispa Jari Jolkkosen verkkosivu ja Torstaivieras -kirjoitus Savon Sanomissa 2018. Piispalta on saatu lupa artikkelin julkaisemiseen Saavu kirkkopostissa vuonna 2021.

Rakkaus on elämää kannattelevista voimista suurimpia, ehkä suurin. Samalla se on yksi väärinkäytetyimpiä sanoja. Korvat särkyvät latistavasta tavasta, jolla siitä radiokanavilla kuulee puhuttavan: ”Rakastan jäätelön syöntiä ja euroviisujen tunnelmaa.” Plääh ja argh! Voisiko tähän salaperäiseen lahjaan saada vähän syvällisempää otetta?

Teologian historia pursuaa keskustelua siitä, mitä rakkaus pohjimmiltaan on. Yksi vaikutusvaltaisimpia erittelyjä sisältyy Narnia-kirjailija C. S. Lewisin vuonna 1960 julkaisemaan teokseen *The Four Loves* (Suom. Neljä rakkautta, Kirjapaja). Muutoin rikas suomen kieli on siitä köyhä, että meillä on vain yksi termi, rakkaus, kuvaamaan tuota ihmeellistä salaisuutta. Tämä johtaa merkitysten sekamelskaan ja vaikeuttaa keskustelua. Kirjallisuuden professori Lewis muistuttaa, että antiikin kreikassa rakkaudelle oli neljä termiä: kiintymysrakkaus, ystävärakkaus, romanttinen rakkaus ja lähimmäisenrakkaus. Ne puhuvat saman asian eri ulottuvuuksista. Siksi pitäisi puhua monikossa rakkauksista.

Kreikan sana *storge* (engl. affection) tarkoittaa kiintymysrakkautta. Sitä kuvaa lauma korissa vikiseviä kissanpentuja, jotka hamuavat emon rintaa ja saavat turvaa toisistaan. Kiintymys onkin rakkautta, jota esimerkiksi perheenjäsenet tuntevat toisiaan kohtaan. Kaikista rakkauden muodoista se on vaatimattomin ja vähiten nirso. Se iloitsee yhteisen arjen jakamisesta, eikä odota toiselta liikoa. Kesäiset sukukokoukset ovat merkkejä kiintymysrakkaudesta sukulaisten välillä.

Filia (engl. friendship) tarkoittaa ystävärakkautta. Se on biologisesti tarpeetonta ja nykyaikana aliarvostettua. Kuitenkin hyvään elämään kuuluvat lujat ystävyudet. Luokaton koulu vaikeuttaa kiinteiden ystävyysuhteiden syntymistä. Mustasukkainen vaimo, joka ei salli miehelleen ystävyksiä, asettaa avioliittonsa vaaraan, ja sama koskee tietysti omistushaluista miestä. Toisaalta on viisautta ymmärtää ero ystävyden ja erotiikan välillä. Ne, jotka eivät voi kuvitella ystävyyttä omaehtoiseksi rakkauden muodoksi, vaan ainoastaan eroottisen rakkauden valepuvuksi, paljastavat, ettei heillä ole koskaan ollut ystäviä.

Eros (love) viittaa romanttiseen, eroottiseen rakkauteen. Varsinkin askeettisuutta, järkevyyttä ja tunteiden hallintaa korostavat kirkko-isät suhtautuivat erokseen epäilevästi, se kun saa järjen narikkaan ja ihmisen voimakkaiden tunteiden valtaan. Lewisin ansioksi on luettava, että Martti Lutherin tavoin hän antaa eroottiselle rakkaudelle teologisesti myönteisen merkityksen: myös eros-rakkaus kuuluu Jumalan luomistahtoon. Miehen ja naisen välinen eros palvelee uuden elämän syntymistä ja säilymistä, ja siksi siinä on jopa jotakin Jumalan kaltaista. Eros-rakkaudella on kyky kohottaa ihminen itsensä yläpuolelle ja siksi se on rakkauksista ”kärkkäin vaatimaan palvontaamme”. Jos eros irtaantuu Jumalasta ja tekee itsestään palvonnan kohteen, se muuttuu tuhovoimaksi. ”Murretaan vaimon sydän, petetään aviomies, kavalletaan ystävä, saastutetaan vieraanvaraisuus ja hylätään omat lapset,” Lewis havainnollistaa. Siksi eros tarvitsee apua ja sääntöjä.

Oikea eros-rakkaus kohdistuu koko persoonaan, ei vain hänen jalkoväliinsä. ”Kun eros on meissä, me mieluummin jaamme rakastettumme kanssa onnettomuuden kuin olemme onnellisia ilman häntä.” Oikeassa käytössä eros on silloin, kun siihen yhdistyvät kiintymys, ystävyys, kunnioitus ja lahjarakkaus, siis sitoutuminen aina kuolemaan saakka.

Agape (charity) käännetään tavallisesti lähimmäisenrakkaudeksi. Vielä parempi käännöksen olisi palveleva rakkaus tai lahjarakkaus. Se ei kysy, mitä hyvää saan, vaan mitä hyvää voin lahjoittaa. Kun Uusi testamentti puhuu rakkaudesta, se käyttää sanaa *agape* 259 kertaa. Eros-sanaa ei käytetä kertaakaan. Painopiste on selvä. Lewisin mukaan lahjarakkaus on alkurakkautta: Jumalassa ei ole nälkää, joka olisi tyydytettävä, vain yltäkylläisyyttä, joka haluaa antaa. Rakkaus ei ole jumala. Mutta Jumala on itsensä lahjoittava rakkaus, Rakkaus Itse.

Lahjarakkaus saa ihmisen kykeneväksi rakastamaan sellaista, mikä ei luonnostaan ole rakastettavaa: leprasairaita, hulluja ja rikollisia. Avioliitossakin jää jäljelle lopulta vain *agape*. Juuri sitä sanaa Paavali käytti kirjoittaessaan: rakkaus ei koskaan katoa

Otetaan selkoa Kaanaan kielestä- Agape ja ristin teologia

Lähde: Aamenesta öylättiin -hakemisto, kirkon verkkosivut

Agape

Agape on kreikkaa ja tarkoittaa epäitsekkästä rakkautta. Jumalan rakkaus syntistä ihmistä kohtaan on *agape*-rakkautta. Tällainen ajattelu pohjautuu luterilaiseen ristin teologiaan. *Agape*-rakkauden vastakohtana pidetään omaa etua tai mielihyvää etsivää eros-rakkautta. *Agapella* tarkoitetaan myös ensimmäisten kristittyjen rakkauden ateriaa eli ehtoollista.

Agape tarkoittaa jumalallista rakkautta, Jumalan vaikuttamaa rakkautta. Se on kristinuskon oppien mukaan rakkauden korkein muoto.

Ristin teologia

Edellä viitattiin Ristin teologiaan. Sillä tarkoitetaan oppi-isä Lutherin mukaan ajattelutapaa, jonka mukaan Jumala on erityisellä tavalla läsnä kaikenlaisessa yksinäisyydessä ja kärsimyksessä. Ristin teologian mukaan Jumala taistelee ja kärsii jokaisen ihmisen rinnalla. Jumalan valta voi olla piiloutunut heikkouteen tai kunnia häpeään, sillä Lutherin mukaan Jumala on "kätkeytynyt vastakohtaansa". Kärsimys ei siis ole merkki Jumalan poissaolosta tai heikkoudesta.

Luther liittää ajattelutapansa Vanhan testamentin kertomukseen Mooseksesta, joka sai nähdä Jumalan vain takaapäin. Vaikka ihminen haluaisi nähdä kunniakkaan ja täydellisen Jumalan, hän saakin nähdä tämän vain takaapäin. Jumala on toisenlainen kuin ihmisten odotukset. Salattu Jumala toimii usein eri tavalla kuin ihmisten mielestä olisi järkevää toimia.

Risti on vanha roomalainen teloitusväline, ja koska myös Jeesuksen kuolemanrangaistus toteutettiin ristiinnaulitsemalla, tuli siitä myös tärkeä kristillinen symboli. Risti viittaa symbolina kuolemaan, mutta ristin teologia haastaa meidän käsityksemme todellisuudesta: kaikki ei ole sitä, mitä se näyttää olevan. Kovienkin olojen keskellä voi kokea Jumalan läsnäoloa.

Historioitsija Ville Jalovaara kirjoitti Suomen toisesta marttyyripiispasta

(Haastattelijana Tuula Paasivirta)

Historiantutkija Ville Jalovaara on kirjoittanut kahdeksan kirkko-, järjestö- ja poliittista historiaa käsittelevää kirjaa. Osa näistä liikkuu sota-ajassa. Jalovaara toimii Helsingin yliopistossa kirkkohistorian dosenttina ja Turun yliopistossa poliittisen historian dosenttina. Varsinaisten dosenttiluentojen lisäksi hän luennoi ahkerasti julkaisemiensa kirjojen aiheista eri puolilla Suomea.

Hänen uusin kirjansa on Piispa Wallinmaan surma- Partisaani-isku Saariselällä 1943. Toinen lähes samanaikaisesti julkaistu kirja häneltä on 8.9.2021 Väestön suojele ja kylmä sota (Otava 2021). Varsinainen piispaa käsittelevä kirjaesittely on omassa jutussaan tässä lehdessä.

Ville Jalovaara kuka olet?

Ville Jalovaara kertoo itsestään: -Olen helsinkiläinen 45-vuotias historiantutkija. Olen asunut Vuosaarissa vuodesta 1997. Minulla on kaksi aikuista lasta. Päivätyön ohella olen helsinkiläinen kaupunkipäättäjä. Olen ollut valtuuston (SDP) jäsen Helsingissä vuodesta 2013.

Villen erikoisalaa politiikassa on koulutuspolitiikka ja kaupungin liikelaitokset. Kysyessäni miten vammaiset tulisi huomioida päätöksenteossa Ville toteaa tähän tärkeän asian: -Turvalliseen liikkumiseen pitää kiinnittää enemmän huomiota. Ville sanoo politiikasta vielä: - Se on mielenkiintoista ja tärkeää työtä! Kuitenkin se on maratonlaji, eli pitää olla pitkäjänteisyyttä, että saa aikaan tuloksia.

Voin sivusta seuraajana todeta, että Ville Jalovaara on ahkera työssään niin historioitsijana kuin poliitikonakin. Hän on niitä poliitikkoja, joka vastaa kansalaisten viesteihin ja kirjoittaa muun

muassa ahkerasti yleisökirjoituksia sekä Helsingin Sanomiin että paikallislehtiin. Hän sai viime vuoden kunnallisvaaleissa 2030 ääntä.

Ville kertoo verkkosivuillaan, että hänen ykkösharrastuksensa on juokseminen eli hän juoksee ja hiihtää paljon, erityisesti kotikulmillaan Vuosaarella.

Mikä on dosentti?

Verkkosivulla kerrot muun muassa itsestäsi: Olen Helsingin ja Turun yliopistojen dosentti. Lukijoita kiinnostaa, mikä on dosentti? -Dosentti on henkilö, jolla on dosentin arvo eli dosentuuri suomalaisessa yliopistossa. Dosentiksi voidaan nimittää henkilö, jolla on perusteelliset tiedot omalta alaltaan. Tämä tulee osoittaa julkaisuilla. Opetustaitoni on arvioitu myös tässä yhteydessä opetusnäytteellä.

Nykyajan tietosanakirja wikipedia kertoo dosentuurista edellä mainitun lisäksi muun muassa: - Dosentit voidaan nimittää tehtävänsä hakemuksesta. Nimittämisen minimivaatimuksena on pidetty tieteellistä tuotantoa, joka vastaa laajuudeltaan ja laadultaan vähintään kahta hyvää väitöskirjaa.

Muodollisesti dosentin arvoon kuuluu oikeus antaa omalla alallaan opetusta yliopistossa kaikilla tasoilla, vaikka henkilö ei olisikaan yliopiston työntekijä. Erityisesti on huomattava, että joissakin yliopistoissa professorien lisäksi myös dosentit voivat toimia väitöskirjatyön valvojina. Dosentuuri voi olla myös määräaikainen. Dosentuuri itsessään ei luo työsuhdetta yliopistoon, koska se tuo henkilölle rajallisen opetusoikeuden, josta maksetaan erillinen palkkio. Sen sijaan dosentti voi dosentuurin lisäksi tulla valituksi yliopiston varsinaisiin työtehtäviin esim. yliopistolehtoriksi.

Historia on kiinnostavaa

Olet koulutukseltasi teologi. Liittyykö kaikki tutkimuksesi kirkkohistoriaan vai onko osa muunlaista historiaa? Tähän Jalovaara vastaa: -Olen myös poliittisen historian dosentti Turun yliopistossa. Tutkimukseni ei liity ainoastaan kirkkohistoriaan, vaan on myös järjestöhistoriaa, poliittista historiaa ja sotahistoriaa.

Kysyin Villeltä mikä häntä historiassa kiinnostaa. -Kiinnostukseni on hyvin laaja-alaista. Käyn paljon museoissa, historiallisilla paikoilla ja luen aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Olet kirjoittanut kirjan muun muassa Kekkonen suhteesta kirkkoon. Mitä sinulle on jäänyt mieleen Kekkosesta? -Kirkko oli hänelle yksi vallankäytön väline. Miten tutkimuskohteet valikoituvat sinulle? Ville toteaa tähän: - Skannaan koko ajan ympäristöä etsien sopivia aiheita. Se myös vaikuttaa, että mihin aiheisiin olen saanut apurahaa.

Kirja Piispa Wallinmaan surmasta

Totean Villelle, että Piispa Wallinmaa on tuskin tuttu suurelle yleisölle. Kuka hän oli? -Hän oli Oulun hiippakunnan piispa, jonka Neuvostoliiton partisaanit surmasivat heinäkuussa 1943 Inarin Laanilassa. Hän ehti olla piispana vain kaksi viikkoa.

Partisaani on yleisnimitys sissitaistelijalle, joka kuuluu järjestäytymättömään taisteluryhmittymään, Wikipedian mukaan. Ville Jalovaaran kirjan mukaan tässä tapauksessa oli kyse Neuvostoliiton kommunistisen puolueen perustamasta ryhmittymästä ja nämä partisaanit

toimivat puna-armeijan tukena. Sissijoukkoja oli käytetty jo aiemmissa sodissa. Jalovaaran mukaan: -Stalin antoi partisaaneille kolme tehtävää: tiedustella, hyökätä ja tuhota.

Ville Jalovaaran kirja piispa Yrjö Wallinmaasta alkaa kirjailija Mika Waltarin (joka työskenteli jatkosodan aikana propagandasta vastanneessa Valtion tiedotuslaitoksessa) luonnehdinnalla: "Piispa Wallinmaa -vainajassa on Suomen kirkko saanut marttyyripiispan, jonka muisto tulee ainaisesti säilymään Suomen kristikansan keskuudessa. Historiassa saamme palata vuosisatoja taaksepäin aina varhaiseen keskiaikaan asti löytääksemme vertauskohdan hänen kohtalolleen." Oletan, että tässä kirjailija Waltari viittaa legendaariseen Köyliönjärven tapahtumiin, ja piispa Henrikin kohtaloon Lallin käsittelyssä. Tätä Jalovaarakin pohtii kirjassaan.

Kysyn Villeltä, miksi kirja kannattaa lukea? -Tämä on aiemmin kertomaton tarina. Kirja on saanut paljon myönteistä palautetta.

Kekkonen ja näkövammaisuus

Kysyn vielä, että oletko törmännyt näkövammaisiin historiantutkimuksen polullasi? Ville kertoo kiintoisan asian Kekkonen perhepiiristä: -Urho Kekkonen veli Jussi oli esillä väitöskirjassani yhtenä sivuhenkilönä. Hän oli menettänyt näkönsä sodassa. Väittelin Kekkonen ja kirkon suhteista tohtoriksi keväällä 2007. Väitöskirjan nimi on Kirkko, Kekkonen ja kommunismi poliittisina kriisivuosina 1958–1962.

Erikoiskirjasto Celiasta löytyy Ville Jalovaaralta seuraavat kirjat:

Myrskyä ja mystiikkaa: Suomen tasavallan presidentit ja kirkko

Kirkko, Kekkonen ja politiikka 1962-1982

Piispa Yrjö Wallinmaan surma 1943 Lapissa Laanilan kylässä

(Tuula Paasivirta)

Elokuussa 2021 ilmestyi tutkija Ville Jalovaaran kirja Piispa Wallinmaan surma - partisaani-isku Saariselällä 1943. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustannus oy). Piispa Yrjö Wallinmaa menehtyi Suomen tunnetuimmassa partisaani-iskussa. Miksi hänet surmattiin? Oliko isku kohdistettu Suomen luterilaisen kirkon johtoa vastaan? Vankkaan arkistoaineistoon pohjautuva tutkija Ville Jalovaaran teos Piispa Wallinmaan surma piirtää tarkan kuvan tapahtumien etenemisestä ja vastaa tähän edelleen monia Lapissa askarruttavaan kysymykseen.

Neuvostopartisaanit tekivät jatkosodan aikana kymmeniä hyökkäyksiä suomalaisiin siviilikohteisiin. Iskuissa surmattiin lähes kaksisataa siviiliä, ja ne aiheuttivat suurta pelkoa ja epävarmuutta rajaseuduilla. Sodanjälkeisessä Suomessa iskut olivat tabu, joka murtui vasta Neuvostoliiton kaatumisen myötä.

Jalovaara on päätenyt tutkimuksessaan siihen, ettei Laanilan isku ollut Neuvostoliiton tietoisesti järjestämä attentatti, vaan piispa oli sattumalta postiautossa, joka joutui partisaanihyökkäyksen kohteeksi kesällä 1943.

Kirja on kerroksellisesti yhtä lailla sota- kuin kirkkohistoriaa. Ja luonnollisesti osaltaan kirjassa kuvataan maamme poliittista- ja postin historiaa. Kirja on hyvin ja mukaansatempaavasti kirjoitettu.

Kuka oli Piispa Wallinmaa?

Kirjan alussa on esittely siitä, kuka oli tämä partisaani-iskun uhriksi joutunut piispa. Hän ehti olla lähes kolme viikkoa piispana. Yrjö Auquist Wallenius (vuodesta 1912 Wallinmaa) syntyi 8. heinäkuuta 1892 Tampereella Kaarlo ja Kustaava Walleniuksen kuusi lapsiseen perheeseen. Hän oli perheensä ainut oppikoulua käynyt henkilö. Piispa Koskimies vihki hänet papiksi Oulussa 1916.

Wallinmaa toimi pappina muun muassa Oulunjoella ja Iisalmessa. Oulun tuomiorovastin paikalta hän lähti mukaan piispanvaaliin, ja tässä vaalissa hänet valittiin vuonna 1943 Oulun piispaksi. Hänet vihki piispan tehtävään arkkipiispa Kaila Turun tuomiokirkossa 13.6.1943. Surman tapahtumayönä hän oli matkalla toiseen piispantarkastukseensa Itä-Lappiin. Aiemmin hän oli jo käynyt piispantarkastusta tekemässä Pudasjärvellä. Piispa teki siis arkista työtään sodan olosuhteissa.

Avioliiton hän solmi 1927 Anja Poropudaksen kanssa. Perheeseen syntyi vuosina 1929-1934 kolme lasta. Piispa haudattiin Oulun hautausmaalle. Kirjaa elävöittää hyvät kuvat ja muutama kiinnostava kartta.

Julkaisutilaisuus

Kiinnostavan kirjan julkaisutilaisuus pidettiin Oulun hiippakunnan Tuomiokapitulissa Oulussa 25.8.2021. Tämähän oli Wallinmaan työpaikka hänen elämänsä viimeiset viikot. Tilaisuuden avasi Oulun nykyinen piispa Jukka Keskitalo.

Kirjassa on käytetty monia uusia lähteitä, muun muassa sodan aikaisia poliisien kuulustelupöytäkirjoja, Wallinmaan pikakirjoituksella kirjoittamaa päiväkirjaa, venäläisiäkin lähteitä. Tosin nykyolosuhteissa on vaikea päästä Venäjän arkistoihin. Tämän vuoksi Jalovaara käytti toimittaja Veikko Erkkilän tutkimusmateriaalia, jota Erkkilä oli tuottanut ja saanut 1990-luvulla käyttöönsä. Tällöin Erkkilä julkaisi oman, partisaaneja koskevan tutkimuksensa. Lisäksi Jalovaaralla oli rajattu mahdollisuus käyttää KRP:n (Keskusrikospoliisi) esitutkimusmateriaalia, josta ei kuitenkaan ilmennyt erityistä uutta tietoa Laanilan iskusta.

Kirjan merkitys on paitsi kirkkohistoriallinen niin myös sotahistoriallinen. Tuohon aikaan piispan seurueen matka-alue oli saksalaisten hallussa, totesi Ville Jalovaara julkaisutilaisuuden avaussanoissaan. Hän kuvaa omaa työtään salapoliisin työksi, jota tutkijan työ usein onkin.

Jukka Keskitalo totesi omissa avaussanoissaan, että tämä on itälappilaisille ja petsamolaisille erittäin merkittävä julkaisu. Vihdoin voidaan puhua vaitetusta aiheesta, partisaaneista. Julkaisutilaisuudessa paikalla ollut ministeri Tytti Tuppurainen kiitti kirjaa ja sanoi sen olevan kulttuuriteko. Ministeriä tuntui kiehtovan marttyyripiispan tarina ja todellinen tutkimuksen kautta avautuva kohtalo.

Piispa Keskitalo kuvasi tilaisuuden loppupuheenvuorossaan hyvin kirjan narratiivista kerrontaa. Se lisää kirjan luettavuutta. Tämä on totta, sillä Jalovaaralla on paitsi faktat, niin myös kerronta hallussaan. Kirjaa on miellyttävä lukea. Se on elävää kerrontaa.

Mitä partisaani-iskussa tapahtui?

Matkaan oli lähdetty ensin Oulusta Kemin kautta junalla. Samaan aikaan Rovaniemellä häikäpönttöautoa valmisteltiin Suomen pisimmälle postiautolinjalle Rovaniemeltä Liinahamariin, Jäämeren rannalle. Mukana matkalla oli Kemin kirkkoherra, asessori Jaakko Hyötyniemi ja Lapin lääninrovasti Yrjö Aittokallio oli juna-asemalla vastassa kollegojaan liittyäkseen heidän mukaan pitkälle matkalle. Sodankylän läheisyydessä, Vuotson kylässä vaihdettiin häikäpönttöauto bensiniikäyttöiseen postiautoon. Partisaani-isku kohdistui tähän postiautoon, joka lähestyi aamuyöllä 4.7.1943 Inarin Laanilan kylää.

Piispa Wallinmaata kuljettanut postiauto oli sujuvan alun jälkeen myöhässä. Se oli jäänyt aikataulustaan jälkeen. Piispan piti olla jo nukkumassa Ivalossa, mutta auto vasta laskeutui loivaa alamäkeä Laaninojan laaksoon. Kello lähestyi kolmea.

Bussi ylitti Laaninojan sillan. Sitten kuulosti kuin päälle olisi heitetty soraa. Linja-auto oli saanut ensimmäiset kiväärin osumat. Autoa tulitettiin ja sitä kohti heitettiin käsikranaatteja. Syntyi paniikki. Osa matkustajista suojautui postisäkkien läheisyyteen. Jotkut pakenivat särkyneiden ikkunoiden kautta.

Etupenkissä istunut piispa Wallinmaa yritti suojaan linja-auton etuovesta, ja päätyi kuitenkin yrittämään auton takaoven avaamista ulkokautta, auton takaosassa olleille naisille. Tällöin hän päätyi suoraan partisaanien tulilinjalle, eikä ehtinyt auton alle turvaan. Hänet surmasi Tuntemattomasta sotilaastakin tuttu kasapanos.

Vaikka kaikki 20 kyydissä ollutta uskoivat loppunsa tulleen, monet kuitenkin vain haavoittuivat. Kuolonuhreja olivat: Oulun juuri virkaansa valittu piispa Yrjö Wallinmaa, Rovaniemi, Petsamo linjaa ajanut kokenut postiautokuljettaja Paavo Nyqvist, rouva Aune Hiltunen ja neiti Ruut Kjälid.

Useimmat hyökkäyksen uhrin hyötyivät siitä, että samaan aikaan tiellä kulkenut saksalaisten huoltokolonnan autoletka säikäytti hyökkääjät pois. Toki osa paikalla olleista saksalaisistakin lähti pakoon häkellyttävää tilannetta. Mutta myös partisaanit pelkäsivät isoa väkimäärää ja saksalaisyhtymien lomalinjurista lähtenyt ääntä. He ampuivat sitäkin, mutta sen torvi alkoi soida yhtämittäisesti ja partisaanien pelästyminen sai aikaan sen, että he jättivät iskun kesken.

Tähän tapahtumaan liittyen on pystytetty muistokivi tapahtumapaikalle valtatie 4 varrelle. Se sijaitsee kolme kilometriä Saariselän keskustasta etelään. Laanilan iskusta muistuttavat tapahtumapaikalla myös nimet Piispanoja ja Piispankivi. Lapin tiepiiri rakensi vuonna 1993 kopion Piispanojan ylittäneen sillan tilalle, joka tuhoutui hyökkäyksessä. Eräs kiintoisa ja elävästi kuvattu kohta kirjassa on miten lääninrovasti Aittokallio "katosi" ja selvisi iskusta lopulta Ivalon sairaalaan.

Keitä olivat partisaanit?

Hyökkääjät olivat nimeltään napapiirin partisaanit. Neuvostoliittolaisen Aleksandr Smirnovin johtama partisaaniosasto oli tehnyt viikon ajan matkaa Lapin erämaissa. 40 hengen ryhmä oli lähtenyt liikkeelle tukikohdastaan Nuorttijärveltä, Venäjän Lapista. Linnuntietä sieltä oli matkaa kohteeseen, Laanilan kylään 150 kilometriä.

Partisaaniliikkeen oli perustanut Neuvostoliiton kommunistinen puolue. Saksan hyökättyä Neuvostoliittoon Stalin käski perustaa puna-armeijan tueksi partisaaniosastoja. Partisaanit eivät olleet sotilaita vaan kommunistisen puolueen aktiiveja.

Yleisradion Mikko Pesonen kuvaa Jalovaaran kirjastakin löytyvää asiaa: - Partisaaniryhmän tehtävänä oli katkaista Jäämerentie. Vihollinen, Pohjois-Suomessa toiminut Saksan armeija, käytti sitä huoltoreittinä. Samalla piti aiheuttaa mahdollisimman suurta tuhoa. Sota itärintamalla oli äärimmäisen raakaa, eikä kansainvälisiä sopimuksia kunnioitettu. Siviileitä surmattiin ja sotavangit olivat huonossa asemassa. Partisaanit tuskin pitivät Suomen rintamaa erikoistapauksena.

Ei harkittu teko piispaa kohtaan

Ville Jalovaara kertoo, että lukuisten lähteiden mukaan kyse ei ollut harkitusta teosta, jossa suomalainen piispa olisi päätetty surmata, vaan Wallinmaa oli väärään aikaan väärässä paikassa. Sotapropagandan palveluksessa tuolloin ollut kirjailija Mika Waltari sai sodan aikana tehtävän kirjoittaa propagandaa myös tästä iskusta. Yleensä partisaanihyökkäyksistä vaiettiin sotasensuurin vuoksi, ja myös Laanilan isku oli tarkoitus salata. Viranomaiset ilmoittivat Wallinmaan omaisille aluksi, että tämä oli kuollut onnettomuudessa. Iskussa surmansa saanut piispa oli kuitenkin liian näkyvä henkilö, jotta tapaus olisi voitu pitää poissa julkisuudesta, ja niinpä Suomen Sosialidemokraatti -lehti selosti tapahtunutta laajasti. Päämaja päätti muuttaa strategiaansa, ja piispan surma otettiin propagandakäyttöön.

Partisaanit pääsivät pakenemaan, heitä ei saatu kiinni. Lapin erämaassa oli Jalovaaran mukaan helppo kadota. Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta iskut siviilikohteisiin ovat sotarikos. Laanilankin iskuista tehtiin heti tapahtuman jälkeen rikostutkinta.
- 20 vuotta sitten asialle olisi vielä voinut tehdä jotain. Nyt partisaani-iskuja pitää lähestyä historiantutkimuksen keinoin, Jalovaara arvioi.

Syntyi joulu

(Tuula Paasivirta)

Syntyi joulu,
joulu syntyi pimeään keskelle.

Keskelle tallin hiljaisen.
Hiljaisen ja vakavan äidin luo,
Luo isän armaan,
armaan Jumalan toimesta,

Toimesta enkelten kuoro pauhasi,
pauhanneet eivät paimenet,
paimenet hyvin hiljaa kuulivat
ääntä enkelten,

Enkelten ja paimenien hämmästyessä,
syntyi Jeesus -lapsi

Jeesus -lapsi Vapahtavi maailman
syntitaakan alta.
Alta vaivan kauhean.

Luo Jumalan nyt kutsutaan
ihmislapsi
riemuitsemaan,
riemuitsemaan Taivaan iloista.

Kiitos nyt Vapahtajan,
joulun ilo
on meillä ikuinen.

Loppusanat

Lehden tämän numeron loppu.

Lehden jutut loppuivat tähän ja lehden tekijät toivottavat kaikille hyvää loppu syksyä ja tulevaa joulua.

Äänilehden lukija Hannele Töllikkö.